

Література

1. *Каракоз И. И.* Теория экономического анализа / И. И. Каракоз, В. И. Самборський. — К.: Выща шк. Головное изд-во, 1989. — 255 с.
2. *Савицька Г. В.* Економічний аналіз діяльності підприємства: Навч. посіб. [Текст] / Г. В. Савицька. — [3-тє вид, випр. і доп.]. — К.: Знання, 2007. — 668 с. — (Вища освіта ХХІ століття).
3. Економічний аналіз: Навч. посібник / [М.А.Болух, В.З. Бурчевський, М.І. Горбатов та ін.]; За ред. акад.НАНУ, проф. М.Г. Чумаченка. — [Вид.2-ге, перероб. і доп.] — К.: КНЕУ, 2003. — 556 с.
4. Аналіз банківської діяльності: Підручник / [А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко та ін.]; За ред. А.М. Герасимовича. — К.: КНЕУ, 2003. — 599 с.
5. *Прокопенко І. Ф.* Методика і методологія економічного аналізу: Навч. пос. / І.Ф. Прокопенко, В.І. Ганін. — К.: Центр учбової літератури, 2008. — 430 с.
6. *Васюренко О. В.* Економічний аналіз діяльності комерційних банків: Навч. посіб. / О.В. Васюренко, К.О. Волохата. — К.: Знання, 2006. — 463 с.

Статтю подано до редакції 01.03.10 р.

УДК 657.42

Л. В. Панчук, інженер програміст ГЦІС
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

МЕТОДИ НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ

У статті розглянуто методи нарахування амортизації основних засобів у бухгалтерському і податковому обліку.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: нарахування, амортизація, облік, засоби, баланс, вартість.

В статье рассмотрены методы начисления амортизации основных средств в бухгалтерском и налоговом учете.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: начисление, амортизация, учет, средства, баланс, стоимость.

In the article the methods of charging of the fixed assets amortization are considered in a book-keeping and tax account.

KEY WORDS: extra charge, depreciation, account, facilities, balance, cost.

Відповідно до П(С)БО № 7 амортизація основних засобів нараховується з використанням наступних методів:

- прямолінійного (прямолінійного списання);
- зменшення залишкової вартості;
- прискореного зменшення залишкової вартості;
- кумулятивного (суми кількості років);
- виробничого (метод суми одиниць продукції);
- передбаченого податковим законодавством.

Прямолінійний метод амортизації основних засобів. Суть цього методу полягає в тому, що амортизована сума переноситься на витрати рівномірно протягом строку корисної експлуатації активу:

$$\text{Амортизаційні відрахування (річна сума амортизації)} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Строк корисної експлуатації}}$$

За рік це складає $(85\,000 - 5000) / 5 = 16\,000$ грн.

Сума нарахованої амортизації також може бути розрахована множенням амортизованої вартості основних засобів на норму амортизації.

Амортизаційні відрахування = Амортизована сума · Норма амортизації ;

$$\begin{aligned} \text{Норма амортизації} &= \frac{\text{Амортизаційні відрахування}}{\text{Амортизована сума}} = \\ &= \frac{1}{\text{Строк корисної експлуатації}}; \end{aligned}$$

$$1 / 5 \times 100 \% = 20 \%$$

Звідси річна сума амортизації рівна: $(85\,000 - 5000) \cdot 20 \% = 16\,000$ грн.

Ця сума амортизації буде включатися щорічно (з року у рік), протягом строку корисного використання об'єкту, у склад витрат підприємства та відображатися у Звіті про фінансові результати. На цю ж суму рівномірно (з року у рік) буде збільшуватися накопичена амортизація (знос) та відповідно зменшуватися залишкова вартість об'єкту основних засобів, що відображаються у Балансі (табл. 1).

Таблиця 1

**НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ ОСНОВНИХ ЗАСОБІВ
ПРЯМОЛІНІЙНИМ МЕТОДОМ, ГРН**

Рік	Сума амортизаційних відрахувань, грн	Накопичена амортизація, грн	Балансова (залишкова) вартість, грн
0			85000
1	16000	16000	69000
2	16000	32000	53000
3	16000	48000	37000
4	16000	64000	21000
5	16000	80000	5000

Метод прямолінійного списання, як правило, використовується по відношенню до об'єктів основних засобів, стан яких залежить виключно від строку корисного використання та на них не діє вплив інших факторів. До таких основних засобів відносять будови, споруди, меблі та ін.

Характеризуючи метод прямолінійного списання, не можна не відмітити його переваги у простоті розрахунків та рівномірності розподілу сум амортизації між обліковими періодами, простоті, точності розрахунків. Його використання особливо доцільно, коли ступінь експлуатації об'єкта основних засобів у кожному звітному періоді залишається незмінною. Він передбачає практично рівномірний спад економічної корисності об'єкту із року у рік.

Недоліком такого методу є те, що при його використанні не враховується моральний знос, а також не робиться реальна оцінка виробничої потужності основних засобів у різні роки експлуатації. Практика показує, що знос машин збільшується у перші роки їх експлуатації, потім величина зносу стабілізується, а в

останні роки експлуатації знос машин знову зростає. Щодо морального зносу машин, то він також нерівномірний. Застосування даного методу не завжди забезпечує повне перенесення вартості основних засобів на знов створений продукт, у результаті чого створюється недоамортизація основних засобів, що є прямим збитком підприємства.

Виробничий метод амортизації основних засобів. Для окремих видів основних засобів нарахування амортизації робиться на основі сумарного виробітку об'єкту за весь період його експлуатації у відповідних одиницях виміру (одиницях виготовленої продукції, відпрацьованих годин, кілометрах пробігу тощо).

Виробнича ставка амортизації розраховується співвідношенням амортизованої вартості об'єктів основних засобів та загального очікуваного об'єму продукції, робіт із використанням такого об'єкту основних засобів.

$$\text{Річна сума амортизації} = \frac{\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Розрахунковий обсяг виробництва (діяльності)}}$$

Нарахування амортизації за весь період експлуатації характеризується даними, що наведені у табл. 2.

Таблиця 2

НАРАХУВАННЯ АМОТИЗАЦІЇ ВИРОБНИЧИМ МЕТОДОМ, ГРН

Рік	Фактичний обсяг виробництва, одиниць	Амортизаційні відрахування, грн	Накопичена амортизація, грн	Залишкова вартість, грн
0	—	—	—	85000
1	12400	$12400 \times 1,25 = 15500$	15500	69500
2	14200	$14200 \times 1,25 = 17750$	33250	51750
3	14000	$14000 \times 1,25 = 17500$	50750	34250
4	12500	$12500 \times 1,25 = 15625$	66375	18625
5	10900	$10900 \times 1,25 = 13625$	80000	5000

У нашому прикладі очікуваний пробіг автомобіля складає по рокам, од.: 1 рік — 12 400 км; 2 рік — 14 200 км; 3 рік — 14 000 км; 4 рік — 12 500 км; 5 рік — 10900 км; Усього 64 000 км.

Виробнича норма амортизації на одиницю продукції:

$$(85\ 000 - 5000) / 64\ 000 = 1,25 \text{ грн/км.}$$

При використанні виробничого методу сума амортизації, яка визнається витратами звітнього періоду, та балансова вартість об'єкту при використанні цього методу змінюється у зрівнянні з попереднім періодом прямо пропорційно об'єму виробленої продукції (робіт, послуг).

Для визначення ставки амортизації за виробничим методом інформація про термін корисного використання об'єкта не потрібна. Однак необхідна інформація про очікуваний обсяг виробництва.

В основі цього методу лежить припущення, що фактично отриманий прибуток від експлуатації відповідного нематеріального активу у кожному звітному періоді пов'язаний з випуском одиниць продукції, вироблених з його участю у цих звітних періодах.

Метод нарахування зносу пропорційно випуску продукції також дуже простий, раціональний та систематичний. Краще за все його використовувати в тому випадку, коли відносно активу, на який нараховується знос, можна визначити фактичний об'єм виробленої продукції. Його використання також доцільно, коли економічна користь того чи іншого необоротного активу зменшується у зв'язку з експлуатацією його у виробництві, а не у зв'язку з впливом на нього часу. Цей метод забезпечує також відповідність суми амортизації, яка визнається витратами поточного періоду, отриманням прибутку, у випадку, якщо використання відповідного необоротного активу у різні періоди неоднакові. Але, не дивлячись на плюси, цей метод у закордонній практиці не знайшов широкого застосування, оскільки дуже складно визначити фактичний об'єм продукції, виробленої з використанням того чи іншого необоротного активу.

Метод зменшення залишкової вартості. Сутність наданого методу полягає у визначенні річної суми амортизації об'єкту основних засобів виходячи з основної вартості такого об'єкту на початок звітнього року. Сума амортизаційних відрахувань визначається шляхом перемноження остаточної вартості об'єкту основних засобів на норму річної амортизації.

$$\text{Річна сума амортизації} = \frac{\text{Залишкова вартість об'єкта на початок звітнього року} - \text{первісна вартість на дату початку нарахування амортизації}}{\text{Річна норма амортизації}}$$

Норму річної амортизації підприємство визначає самостійно по наступній формулі:

$$N = \left(1 - m \sqrt[m]{\frac{\text{Ліквідаційна вартість}}{\text{Первісна вартість}}} \right) \times 100 \%,$$

де N — норма амортизації у відсотках, m — кількість років корисного використання об'єкта.

Використання методу зменшення залишкової вартості при нарахуванні амортизації передбачає наявність ліквідаційної вартості амортизованого об'єкту основних засобів. Це виходить з формули розрахунку норми амортизації.

Зазначимо, що відповідно до П(С)БО №7 базою для нарахування амортизації при використанні наданого методу є залишкова вартість на початок звітнього року або первісна вартість на дату початку нарахування амортизації. З цього слідує, що, починаючи з дати вводу в експлуатацію об'єкту основних засобів до кінця звітнього року, у якому був введений такий об'єкт, базою для нарахування амортизації буде його первісна вартість.

При використанні наданого методу нарахування амортизації можлива ситуація, при якій остаточна вартість об'єкту наприкінці запланованого строку експлуатації не буде рівна ліквідаційній вартості. Такі розходження будуть виникати у випадку, якщо об'єкт основних засобів був введений в експлуатацію у середині звітнього періоду. У зв'язку з цим підприємство може прийняти рішення про зміну строку амортизації та до амортизувати залишкову частину вартості або вважати залишкову вартість об'єкту ліквідаційною вартістю.

Норма амортизації за цього методу значно вища ніж за прямолінійного, значення норми залишається незмінним протягом усього терміну використання об'єкта. База для нарахування амортизації постійно змінюється (з року в рік). Це забезпечує швидку (прискорену) амортизацію об'єкта протягом перших років експлуатації. Метод зменшення залишкової вартості ґрунтується на припущенні, що новий об'єкт основних засобів дасть найбільшу

віддачу в перший рік його експлуатації. Відтак його віддача з року в рік зменшуватиметься.

Отже, економічне обґрунтування цього методу — нарахування більшої суми амортизації за перший рік використання об'єкта і поступове її зменшення в майбутньому. Методом зменшення залишкової вартості доцільно обчислювати амортизацію об'єктів, що піддаються швидкому моральному старінню, через що термін їхнього корисного використання можна визначити лише приблизно. До таких об'єктів належать використовувані в адміністративних цілях транспортні засоби, прилади, засоби зв'язку, меблі, комп'ютери.

Нарахування амортизації за весь період експлуатації характеризується даними, що наведені у табл. 3.

$$N = 1 - \sqrt[5]{\frac{5000}{85000}} \approx 0,4326 \text{ або } 43,26 \%$$

Таблиця 3

**НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ МЕТОДОМ
ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТОСТІ, ГРН**

Рік	Амортизаційні відрахування, грн	Накопичена амортизація, грн	Залишкова вартість, грн
0	—	—	85000
1	$85000 \times 0,4326 = 36771$	36771	48229
2	$48229 \times 0,4326 = 20863,87$	57634,87	27365,13
3	$27365,13 \times 0,4326 = 11838,16$	69473,03	15526,97
4	$15526,97 \times 0,4326 = 6716,97$	76190	8810
5	$8810 \times 0,4326 = 3810$	80000	5000

Метод прискореного зменшення залишкової вартості. Цей метод є різновидом методу зменшення залишкової вартості.

При такому методі річна сума амортизації визначається виходячи з залишкової вартості об'єкту на початок звітного періоду або первісної вартості на дату початку нарахування амортизації по введеним протягом року об'єктам та подвоєння річної норми амортизації, що розраховується виходячи зі строку корисного використання об'єкту.

Норма амортизації у наданому випадку розраховується аналогічно нормі амортизації при застосуванні прямолінійного методу нарахування амортизації, тобто використовується подвоєна ставка амортизаційних відрахувань, що розрахована методом прямолінійного списання.

$$\begin{aligned} \text{Норма амортизації} &= 2 \times \frac{\text{Амортизаційні відрахування}}{\text{Амортизована сума}} = \\ &= \frac{100 \%}{\text{Строк корисної експлуатації}} \times 2. \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{Річна сума амортизації} &= \frac{\text{Залишкова вартість об'єкта на початок звітнього року}}{\text{Адо первісна вартість на дату початку нарахування амортизації}} \times \text{Річна норма амортизації} \end{aligned}$$

При застосуванні методу прискореного зменшення залишкової вартості річна норма амортизації являє собою фіксовану (у відсотках) величину і застосовується до залишкової вартості об'єкта основних засобів. При цьому першого року експлуатації об'єкта основних засобів нараховується найбільша амортизація, відтак вона щороку зменшується.

Передбачувана ліквідаційна вартість не враховується при розрахунку річної норми амортизації. Тому останнього року експлуатації об'єкта річну суму амортизації обчислюють не за формулою, а як різницю між залишковою вартістю об'єкта на початок останнього року експлуатації і передбаченою ліквідаційною вартістю.

Результати розрахунків амортизаційних відрахувань за роками за методом прискореного зменшення залишкової вартості наведено в табл. 4.

$$N = \frac{100 \%}{5} \times 2 = 40 \% .$$

Кумулятивний метод. Річна сума амортизації за цим методом визначається як перемноження амортизованої вартості та кумулятивного коефіцієнта.

Кумулятивний коефіцієнт розраховується діленням кількості років, що залишилися до кінця очікуваного строку служби об'єкту основних засобів, на суму чисел років його корисного використання.

Таблиця 4

НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ МЕТОД ПРИСКОРОЕНОГО
ЗМЕНШЕННЯ ЗАЛИШКОВОЇ ВАРТІСТІ, ГРН

Рік	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
0	—	—	85000
1	$2 \times 20\% \times 85000 = 34000$	34000	51000
2	$2 \times 20\% \times 51000 = 20400$	54400	30600
3	$2 \times 20\% \times 30600 = 12240$	66640	18360
4	$2 \times 20\% \times 18360 = 7344$	73984	11016
5	$85000 - 5000 - 73984 = 6016$	80000	5000

Сума чисел років — це результат суми порядкових номерів тих років, протягом яких функціонує об'єкт. У нашому прикладі сума чисел років корисної експлуатації обладнання рівна 15 ($1 + 2 + 3 + 4 + 5$).

Річна норма амортизації (кумулятивний коефіцієнт) визначається як співвідношення строку служби, що залишився (на початок звітного періоду), та суми чисел років. У нашому прикладі ця норма становить:

- у 1-й рік експлуатації — $5/15$;
- у 2-й рік експлуатації — $4/15$;
- у 3-й рік експлуатації — $3/15$;
- у 4-й рік експлуатації — $2/15$;
- у 5-й рік експлуатації — $1/15$.

Якщо строк експлуатації об'єкта достатньо довгий, то сума чисел років визначається за формулою кумулятивного числа:

$$\frac{(n-1) \times n}{2}$$

Для визначення річної суми амортизаційних відрахувань норму амортизації відповідного року помножаємо на різницю між первинною вартістю об'єкту та його ліквідаційною вартістю (на амортизовану вартість).

$$\text{Річна сума амортизації} = \frac{(\text{Первісна вартість} - \text{Ліквідаційна вартість}) \times \text{Кумулятивний коефіцієнт}}{1}$$

Нарахування амортизації характеризується даними табл. 5.

Таблиця 5

НАРАХУВАННЯ АМОРТИЗАЦІЇ КУМУЛЯТИВНИМ МЕТОДОМ, ГРН

Рік	Амортизаційні відрахування	Накопичена амортизація	Залишкова вартість
0	—	—	85000
1	$5/15 \times 18\,000 = 26666,67$	26666,67	58333,33
2	$4/15 \times 18\,000 = 21333,33$	48000	37000
3	$3/15 \times 18\,000 = 16000$	64000	21000
4	$2/15 \times 18\,000 = 10666,67$	74666,67	10333,33
5	$1/15 \times 18\,000 = 5333,33$	80000	5000

Ефект від використання цього методу такий самий, як і від використання методу зменшення залишкової вартості: в перші роки експлуатації списується основна частина первісної вартості, але досягається це не за рахунок поступового зменшення бази нарахування амортизації, а за рахунок зменшення норми амортизації.

При нарахуванні амортизації термін корисної експлуатації та ліквідаційна вартість мають переглядатися, особливо у випадку зміни первісних характеристик об'єкта (модернізація, до оцінка та ін.). Крім того, можлива й зміна методу нарахування амортизації. Такі зміни розкриваються у примітках до фінансових звітів.

Податковий метод. П(С)БО 7 також передбачено, що крім розглянутих норм та методів нарахування амортизації, підприємство має право застосовувати норми та методи нарахування амортизації основних засобів; що передбачені податковим законодавством; а саме ст.8 Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств».

Згідно Закону України «Про оподаткування прибутку підприємств» передбачено, що амортизації підлягають витрати на:

— придбання основних фондів та нематеріальних активів для власного виробничого використання, включаючи витрати на придбання племінної худоби та придбання, закладання та вирощування багаторічних насаджень до початку плодоношення;

— самостійне виготовлення основних фондів для власних виробничих потреб, включаючи витрати на виплату заробітної пла-

ти працівникам, які були зайняті на виготовленні таких основних фондів;

— проведення всіх видів ремонту, реконструкції, модернізації та інших видів поліпшення основних фондів;

— поліпшення якості земель, не пов'язаних з будівництвом, зокрема іригація, осушення, збагачення та інше капітальне покращення землі.

Суми амортизаційних відрахувань вилученню до бюджету не підлягають, а також не можуть бути базою для нарахування будь-яких податків, зборів (обов'язкових платежів).

Не підлягають амортизації витрати платника податку на:

— придбання та відгодівлю продуктивної худоби;

— вирощування багаторічних плодоносних насаджень;

— придбання основних фондів або нематеріальних активів з метою їх подальшого продажу іншим особам чи їх використання як складових частин (складових частин) інших основних фондів, призначених для подальшого продажу іншим особам;

— утримання основних фондів, що знаходяться на консервації.

Згідно із Законом України «Про оподаткування прибутку підприємств» №334/94-ВР від 28.12.1994 р. (із змінами та доповненнями) передбачено з метою нарахування амортизації для визначення в подальшому оподатковуваного прибутку підприємства, основні фонди підлягають розподілу за такими групами:

група 1 — будівлі, споруди, їх структурні компоненти та передавальні пристрої, в тому числі житлові будинки та їх частини (квартири і місця загального користування), вартість капітального покращення землі;

група 2 — автомобільний транспорт та вузли (запасні частини) до нього, меблі, побутові електронні, оптичні, електромеханічні прилади та інструменти, інше конторське (офісне) обладнання, устаткування та приладдя до них;

група 3 — будь-які інші основні фонди, не включені до груп 1, 2 і 4.

група 4 — електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичної обробки інформації, їх програмне забезпечення, пов'язані з ними засоби зчитування та друку інформації, інші інформаційні системи, телефони (у тому числі сотові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує вартість малоцінних товарів (предметів). До групи 4 включаються відповідні основні фонди, придбані (виготовлені) після 1 січня 2004 р. (а також витрати на їх покращення).

Норми амортизації встановлюються у відсотках до балансової вартості кожної з груп основних засобів на початок звітного (податкового) періоду в такому розмірі (в розрахунку на календарний квартал):

- група 1 — 2 %;
- група 2 — 10 %;
- група 3 — 6 %;
- група 4 — 15 %.

За наведеними вище «новими» нормами розраховується амортизація основних фондів груп 1–3, якщо витрати у зв'язку з їх придбанням чи створенням понесені платником податку після 1 січня 2004 року, а також витрат на їх поліпшення. Поряд з новими нормами податкової амортизації згідно п. 1 розділу II перехідних положень Закону №1957 одночасно використовуються норми амортизації, що діяли до 01.01.2004, які становили:

- група 1 — 1,25 %;
- група 2 — 6,25 %;
- група 3 — 3,75 %.

За «старими» нормами нараховується амортизація у випадку, якщо витрати понесені платником податку у зв'язку з придбанням, створенням та поліпшенням основних фондів груп 1–3 до 01.01.2004 року. Разом з тим слід відмітити, що з 1 січня 2003 року згідно Закону України від 24.12.2002 р. №349-IV в податковому обліку деякі основні фонди (наприклад, комп'ютери) обліковуються у складі електроннообчислювальних машин у групі 4 основних фондів, якої раніше не було. Тому, якщо витрати на придбання чи створення таких основних засобів були понесені платником податку після 01.01.2003 р., то їх вартість має амортизуватися в складі балансової вартості групи 4. Якщо ж немає документів, підтверджуючих дату введення їх в експлуатацію, або вони були введені в експлуатацію до 01.01.2003 р., їх вартість має бути віднесена до групи 2 та амортизуватися за старими нормами.

Література

1. Закон України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» від 16.07.99 № 996-XIV (із змінами та доповненнями від 09.02.2006 р.) // Все про бухгалтерський облік. — 2005. — № 13. — С. 3–6.

2. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку № 7 «Основні засоби» Затверджено наказом Міністерства Фінансів України № 92 від 27.04.2000, (зі змінами та доповненнями від 11.12.2006 р.) // Бухгалтер. — № 10. — 2000. — С. 18–22.

3. *Гавриловська Л. М., Ларіонова А. С.* Фінансовий облік — 1: Навчально-методичний посібник для самостійного вивчення дисципліни. — К.: КНЕУ, 2006.

4. *Кужельний М. В., Коцупатрий М. М., Кіндратов М. Г.* Бухгалтерський облік. — К.: КНЕУ, 2005. — 528 с.

5. *Сопко В. В., Завгородній В. П.* Організація бухгалтерського обліку, контролю та аналізу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2004 — 412 с.

6. *Чумаченко М. Г.* Ще раз про амортизація як важливе джерело інвестиційної діяльності підприємства // Бухгалтерський облік і аудит. — 2004. — № 11. — Ст. 13.

Статтю подано до редакції 19.01.10 р.

УДК 330.341.1

Н. В. Попадюха, аспірантка,
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ПРОБЛЕМИ ОРГАНІЗАЦІЇ ОБЛІКУ ВИКОНАННЯ КОШТОРИСІВ ГОЛОВНИМИ РОЗПОРЯДНИКАМИ ЗА ДОХОДАМИ ТА ВИДАТКАМИ

Визначено коло проблем, які виникають в організації обліку виконання кошторисів головними розпорядниками бюджетних коштів та наведено шляхи їх вирішення.

КЛЮЧОВІ СЛОВА: головні розпорядники бюджетних коштів, виконання кошторису, бюджетні установи, доходи, видатки, організація обліку.

Определен круг проблем, которые возникают в организации учета выполнение смет главными распорядителями бюджетного средства и приведены пути их решения.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: главные распорядители бюджетных средств, исполнение сметы, бюджетные учреждения, доходы, расходы, организация учета.